

НЕЗАКОННЕ РОЗМІЩЕННЯ ЦИФРОВОЇ ВЕРСІЇ КНИГИ В ІНТЕРНЕТІ (НА ПРИКЛАДІ СУДОВОЇ СПРАВИ «САФАРОВ ПРОТИ АЗЕРБАЙДЖАНУ»)

О. В. РОЗГОН, канд. юрид. наук

НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України, Харків
rozghon.o@ndipzir.org.ua

Наразі значну актуальність мають *книги як об'єкти інтелектуальної власності*, які можуть існувати як матеріальні об'єкти.

Статтею 6 Закону України від 01.12.2022 р. № 2811-ІХ «Про авторське право і суміжні права» визначено, що *об'єктами авторського права є твори у галузі літератури, мистецтва*. Зокрема, до книг належать літературні твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру. Фактично кожний твір, який може бути оцифрований, потенційно буде розміщений в Інтернеті.

Для будь-якого *використання творів* (за винятком окремих випадків вільного їх використання) потрібно отримати *згоду власника авторських прав з одночасною виплатою йому авторської винагороди*, окрім випадків вільного розповсюдження.

Принципово важливим щодо *охорони авторських прав* у цифровому середовищі було прийняття в 1996 році Договору ВОІВ з авторського права від 20.09.2001 р. У процесі його обговорення і прийняття найбільші дискусії викликала саме *проблема захисту авторських прав на об'єкти авторського права, відтворені у цифровому середовищі*, та перш за все у мережі Інтернет, оскільки значна кількість країн — учасників ВОІВ відмовлялася вважати розміщене в мережі Інтернет *ефемерно-невідчутне зображення твору в цифровому форматі* саме відтворенням у розумінні положень Бернської конвенції [1].

Розміщення твору в мережі Інтернет можливе лише для творів у *цифровій формі*, суть якої у «викладенні змісту новоствореного чи перекодуванні вже наявного твору через перетворення інформації, що в ньому міститься, за допомогою відповідного програмного забезпечення у спеціальний двійковий (бінарний) код, який може бути зчитаний лише комп'ютером, на якому встановлені відповідні програми» [2].

Особливістю є те, що твори в Інтернеті можуть бути такими, які були *зафіксовані одразу в цифровій формі* (3D — дизайн, електронна книга,

цифровий запис виконання), та їх розповсюдження може бути заплановане автором саме в такій формі. І, навпаки, власне факт існування твору в електронній формі ще не означає, що його автор має намір розмістити цей твір в Інтернеті. Друга особливість полягає в тому, що *оцифрування не може розглядатися як створення нового твору чи співавторство*. По суті, це сукупність технічних дій, здійснити які може користувач, що володіє достатнім програмним забезпеченням. Більше того, Л. Мамчур говорить, що серед особистих немайнових прав автора варто визнати право обирати не тільки ім'я, але і форму фіксації твору [3].

Захист авторських прав починається з моменту створення твору.

Так, *твори, розміщені в Інтернеті*, все ще захищені авторським правом, а для їх використання потрібен *дозвіл власника авторських прав*, якщо використання не підпадає під дію винятків закону.

У випадку, якщо сторонніми особами використано твір *без дозволу* (письмового), без посилання на автора, — це є порушенням майнового авторського права. При використанні твору безпосередньо *на сайті*, коли він стає доступним необмеженому колу відвідувачів сайту, твір вже знаходиться в пам'яті комп'ютера або на сервері, який здійснює надання доступу до нього інших осіб. При цьому користувач певного комп'ютера більше не створює додаткових примірників твору. *Просте розміщення роботи в Інтернеті* може бути формою публічного показу, яка порушує права власника авторського права.

Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (далі — Конвенція), яка набрала чинності від 04.11.1950 р., має потенціал для забезпечення дотримання існуючих прав і свобод у *цифровому середовищі*, в тому числі у межах *права на доступ до інформації та свободу інформації*. З огляду на доступність і здатність зберігати й передавати величезну кількість інформації, ЄСПЛ визнав важливу роль Інтернету в розповсюдженні (поширенні) інформації. Проаналізуємо приклад судової практики щодо розміщення цифрової версії книги в Інтернеті, яка була розглянута ЄСПЛ у 2022 році.

Так, у справі *Safarov v. Azerbaijan* [4] пан Safarov (заявник) є автором книги під назвою «Зміни в етнічному складі населення Іреванської губернії в дев'ятнадцятому та двадцятому століттях», яка була опублікована у фізичному форматі у 2009 році. У 2010 році Громадська спілка (Public Union) Itali опублікувала електронну версію книги абітурієнта на сайті одного зі своїх проєктів.

Заявник скаржився, що Irali Public Union відтворила *цифрову версію його книги* та опублікувала її на своєму вебсайті без його дозволу і виплати йому будь-яких гонорарів. Він вимагав відшкодування матеріальної та моральної шкоди.

Азербайджанські суди в різних інстанціях відхиляли позови заявника з різними обґрунтуваннями. Заявник оскаржив рішення останньої інстанції до ЄСПЛ, посилаючись на порушення ст. 1 Першого протоколу до ЄКПЛ відносно Азербайджана. ЄСПЛ установив, що *відтворення книги заявника та її публікація в Інтернеті без його згоди* вплинули на його право на мирне володіння своїм майном, гарантоване ст. 1 Першого протоколу до ЄКПЛ.

Національні суди посилалися на ст. 17.1 Закону Азербайджанської Республіки «Про авторське право та суміжні права», передбачаючи, що відтворення законно опублікованого твору фізичною особою дозволяється без згоди автора або виплати гонорару *виключно в особистих цілях*. Однак Громадська спілка Irali не використовувала книгу заявника для «виключно особистих цілей», а зробила її доступною в Інтернеті для необмеженої кількості читачів. Крім того, ці винятки застосовуються лише в тому випадку, якщо твір не відтворюється повністю, як це було у випадку із книгою заявника. Крім того, національні суди посилалися на ст. 18 Закону Азербайджанської Республіки «Про авторське право та суміжні права», яка дозволяла бібліотекам, архівам і навчальним закладам відтворювати твори без дозволу в окремих випадках.

Суд дійшов висновку, що застосування національними судами Закону Азербайджанської Республіки «Про авторське право та суміжні права» було *незаконним і свавільним*, оскільки вони не надали аргументів, які підтверджують, що відповідні положення національного законодавства можуть бути правовими підставами для відхилення позовів заявника проти Громадської спілки Irali про відшкодування збитків за порушення його авторських прав. Отже, ЄСПЛ постановив, що Азербайджан порушив ст. 1 Першого протоколу до ЄКПЛ, і присудив заявнику 5000 євро відшкодування збитків.

Викладене дозволяє визнати, що в умовах застосування новітніх інформаційних і комунікаційних технологій найбільшому ризику порушень піддається право на доступ до інформації, оскільки Інтернет на даний момент став одним з основних засобів, за допомогою яких окремі особи користуються своїм правом на свободу отримувати і поширювати інформацію та ідеї. Крім цього, у власника авторських прав потрібно

отримувати дозвіл на *відтворення та оприлюднення книги у цифровій формі*, а не лише на опублікування фізичні копії книги.

Список використаних джерел:

1. Штефан О. О. Плагіат: поняття, ознаки, відповідальність. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2011. № 6. С. 17–25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Triv_2011_6_4.
2. Черняк Г. М. Об'єкти авторського права в сфері функціонування мережі інтернет. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право*. 2013. № 2. С. 91–95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_soc_2013_2_16.
3. Мамчур Л. Розміщення твору в мережі Інтернет як спосіб його використання. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2011. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Triv_2011_3_6.
4. Case of Safarov V. Azerbaijan. (Application no. 885/12). Strasbourg 1 September 2022. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus#%7B%22fulltext%22:%5B%22SAFAROV%20v.%20AZERBAIJAN%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-218927%22%5D%7D>.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

І. О. ТАРЛОПОВ, канд. екон. наук

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна
tarlopovio@gmail.com

Є. О. КОМИСАРИК, студентка

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна
el.komisarik@gmail.com

Виклики сьогодення: спочатку пандемія COVID-19, а зараз страшна війна, змінили середовище в якому звик функціонувати бізнес. Війна вплинула не лише на показники ефективності, мова йде про виживання кожного конкретного підприємства. Маємо констатувати, що в економіці України вже ніколи не буде як раніше. А втім, деякі економічні агенти довели економічну цінність для діла digital технологій ще під час пандемії. Деякі з тих хто інвестував в цифрові технології зміг не лише вижити, а деінде розвинути бізнес. Економічна та управлінська цінність інформаційних інвестицій, в той складний момент коли підприємства зазнають втрат і змушені перестроювати свою роботу в найкоротші терміни, знайшла своє відбиття через показники ефективності,